

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2012-07-17
Diarienummer 0933/12
Repronummer 202/12

Utvecklingsavdelningen

Klas Forsberg
Telefon 031-3680618
E-post: klas.forsberg@stadshuset.goteborg.se

Förslag med anledning av kommunfullmäktiges uppdrag: Fördjupa demokratin genom att öka medborgarnas möjligheter till inflytande, starkare inflytande för stadsdelsnämnderna i stadsplaneringen

Förslag till beslut

I Kommunstyrelsen

1. Under förutsättning att kommunfullmäktige fattar beslut i enlighet med punkt 5 ges stadsledningskontoret i uppdrag att utarbeta en webbplats för delaktighet, inflytande och e-förslag för Göteborg.

I Kommunfullmäktige

1. Kommunfullmäktige antar förslag till göteborgsprinciper för medborgardialog att gälla från den 1 januari 2013.
2. Kommunfullmäktige förklarar stadsledningskontorets utredningsuppdrag fullgjort.
3. Konsument- och medborgarserviceförvaltningen får i uppdrag att genomföra kompetenshöjande insatser och vara operativt stöd för medborgardialogen i enlighet med förslaget.
4. Social resursförvaltning får i uppdrag att genomföra kompetenshöjande insatser och vara operativt stöd för stadsutvecklingsprocessen i enlighet med förslaget.
5. Kommunstyrelsen får i uppdrag att utarbeta en webbplats för delaktighet, inflytande och e-förslag för Göteborg.

Sammanfattning

Denna rapport är ett svar på kommunfullmäktiges uppdrag till stadsledningskontoret om att lämna ett förslag på hur det demokratiska uppdraget kan fördjupas samt hur ett starkare inflytande för stadsdelsnämnderna i frågor rörande stadsplanering kan realiseras. I förslaget diskuteras hur Göteborgs Stad gemensamt och på stadsdelsnivå kan arbeta med medborgardialog och stadsutveckling. Utredningen ser ett behov av att formulera en gemensam 'kultur' för medborgardialogsfrågan och framhåller att kompetensen kring dialogfrågor i staden måste förstärkas. Ärendet behandlades i CSG den 13 september 2012.

Göteborgsprinciperna för medborgardialog

Utredningen konstaterar att göteborgarnas behov ska ses som vägledande för Göteborgs Stad och föreslår att staden använder sig av sju principer för medborgardialog. Nedan återfinns en kortversion av principerna:

1. Göteborgs Stads värderingar är grunden för medborgardialogen
2. Dialog ska övervägas vid förslag som direkt och i betydande grad rör invånarna
3. När beslut är fattat om att ha dialog ska medborgarna minst bli hörda
4. Staden ska anstränga sig för att erbjuda goda möjligheter till deltagande
5. Barnens rätt att komma till tals ska särskilt beaktas
6. Medborgardialogens resultat ska alltid återkopplas
7. De förtroendevalda ansvarar för hur resultatet av dialogen påverkar beslutet.

Skapa likvärdiga möjligheter

Vid en dialog ska medborgarnas socioekonomiska förhållanden samt genusperspektiv analyseras så att medborgardialogen nyttjar metoder för att involvera så många som möjligt.

E-demokrati

Kommunens kommunikation och dialog i digitala kanaler ska utvecklas och en särskild satsning på områdena delaktighet och inflytande ska prioriteras. Göteborgs Stad ska använda sig av e-förslag och medborgarpaneler.

Om stadsutvecklingsprocessen

Stadsdelsnämnderna ska i relation till de berörda facknämnderna ges ett starkare inflytande. Varje stadsdel och de berörda fackförvaltning ska ha en kontaktperson för att underlätta kommunikationen.

Två koordineringsmöten om året arrangeras per stadsdel, ett för alla tio och ett per stadsdel, där stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, fastighetskontoret, park- och naturförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna träffas i syfte att uppdatera varandra. Ett särskilt rådslag ska genomföras två gånger per mandatperiod. Ansvarigt kommunalråd leder rådslaget.

Stadsledningskontoret

Kompetensen inom dialogområdet bör förstärkas. En inventering av tjänstepersoner som har kunskap inom området medborgardialog ska ske. Inventeringen ska ge svar på frågan om hur tjänstepersoner kan användas mellan organisationer.

Stadsledningskontoret ansvarar för att ta fram en handbok för medborgardialog och en checklista för arbetet med starkare inflytande i stadsutvecklingsprocessen.

Medborgardialogarbetet och stadsutvecklingsprocesser ska följas upp och utvärderas. Ett samarbete ska utvecklas vad gäller aktuell forskning inom området.

Organisation

Sammantaget menar utredningen att uppdragen vad gäller operativt stöd och kompetenshöjande insatser bör ges till två organisationer; Social resursnämnd och Konsument och medborgarservicenämnden.

- Genom att separera uppdragen åt skapas goda förutsättningar att fokusera på varje del av uppdraget.
- Social resursförvaltning har idag ett uppdrag att via S2020 arbeta med den sociala dimensionen i stadsutvecklingsfrågor.
- Demokratifrågor och frågor om konsument- och medborgarservice bedöms ligga nära varandra.

Social resursförvaltning föreslås ges i uppdrag att ge operativt stöd och genomföra kompetenshöjande insatser inom stadsutvecklingsfrågan och Konsument- och medborgarserviceförvaltningen ansvarar för operativt stöd och genomförandet av kompetenshöjande insatser avseende demokratiuppdraget.

Upprättat förslag bedöms ligga i linje med det uppdrag som nämnderna givits genom respektive reglementen. Utredningen bedömer därför att upprättat förslag inte föranleder några förändringar av reglementen.

Uppdraget

Dåvarande stadskansliet fick 2010-01-28 ett uppdrag om en utredning för att få ett helhetsgrepp och inhämta kunskap om hur det är möjligt att fördjupa den lokala demokratin.

”Stadskansliet ges i uppdrag att i samarbete med beredningsgrupperna utarbeta ett förslag till hur det demokratiska uppdraget kan fördjupas.”

“Stadskansliet får i uppdrag att i samverkan med berörda nämnder/ beredningsgrupper och bolag arbeta fram förslag till hur stadsdelsnämnderna kan få ett starkare inflytande i frågor rörande stadsplanering såsom byggnation, trafik, park och natur. Ansvar och besluten ligger kvar i respektive facknämnd”

Bakgrund

I reglementet för Göteborgs stadsdelsnämnder framhålls att medborgarnas delaktighet ska stärkas. Engagemang som verkar främjande och förebyggande för en lokalt positiv samhällsutveckling lyfts fram. Ansvar för att föra in den sociala dimensionen i arbetet för hållbar utveckling har tydliggjorts. Detta ska leda till ett mer demokratiskt och hållbart Göteborgssamhälle.

Om förtroendevalda i stadens nämnder har tillgång till ett bredare underlag i beslutsfattandet, där medborgarnas uppfattningar och synpunkter uttrycks kommer detta ge möjlighet att bättre möta göteborgarnas behov.

Ekonomiska konsekvenser

När staden arbetar i enlighet med utredningens intentioner bedöms detta inte föranleda några ekonomiska konsekvenser i det kortare perspektivet. De kostnader som är möjliga att uppskatta avser främst interna kostnader för att anordna utbildningar etc.

- Nämnden för konsument och medborgarservice - kostnadsökning för att förstärka kompetensutveckling och operativt stöd gällande medborgardialogsuppdraget
- Social Resursförvaltning - kostnadsökning för att förstärka kompetensutveckling och operativt stöd gällande stadsutvecklingsuppdraget.
- Utvecklandet av en webbplats och de föreslagna e-demokratifunktionerna, e-förslag och medborgarpanel medför kostnader. Hänvisas till särskild utredning och ordinarie budgetprocess.
- Stadsledningskontoret- kostnadsökning för att förstärka ledning och styrning stöd gällande uppdragen.

Hur stora kostnaderna som uppstår avgörs av den omfattning som dialog- och samverkansarbetet får. Samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna och de berörda fackförvaltningarna kommer att öka. Arbetet kommer att kunna leda till ökad effektivitet genom mer förankrade beslut. Det ligger inom det uppdrag nämnderna har idag och det bedöms rymmas inom befintliga budgetramar och ska följas upp i den ordinarie budgetuppföljningsprocessen.

Det är förenat med kostnader att utveckla de e-demokratiska verktygen och den nya webbplatsen. Hur mycket införandet och driften kommer att kosta föreslås utredas tillsammans med regelverk för de föreslagna e-demokratiska verktygen.

Barnperspektivet

I enlighet med barnkonventionen lyfts barnens rätt att komma till tals. I förslag till göteborgsprincip 5 ges barn rätt att komma till tals och vid insamlandet av sociala och lokala erfarenheter ska verktyg som är anpassade för att fånga in barns perspektiv användas.

Jämställdhetsperspektivet/Mångfaldsperspektivet

Jämställdhets- och mångfaldsperspektivet diskuteras i de delar av förslaget som gör gällande att människor med olika kön, ålder, etnicitet och utbildningsnivå inte deltar i medborgardialoger på lika villkor. I förslaget uttalas att dessa olikheter i medborgarnas grundförutsättningar kräver ett ständigt utvecklingsarbete för att säkerställa jämställd och likvärdig service.

Miljöperspektivet

Vad gäller miljöperspektivet finns inga omedelbara effekter. När processer med ökad delaktighet leder till bredare och fördjupade beslutsunderlag ges bättre förutsättningar att utveckla ett hållbart Göteborgssamhälle även i miljöperspektivet.

Omvärldsperspektivet

I översynen av stadsdelsnämndsorganisationen i Göteborg görs slutsatsen att det behövs ”ett fortsatt arbete med att utveckla formerna för medborgarinflytande”.

Omvärldsperspektivet har beaktats genom att utredningen fört särskilda diskussioner med interna och externa intressenter såsom Göteborgs universitet, Sveriges Kommuner och Landsting, etc. Många kommuner arbetar aktivt med att skapa delaktighet för sina medborgare och ge möjlighet att påverka samhällets utveckling. Utredningen har genomfört studiebesök i kommuner som uppfattas som föregångare vad gäller medborgardialog.

Bilaga 1

Rapport - Fördjupa demokratin genom medborgardialog, starkare inflytande för stadsdelarna i stadsplaneringen

Ingrid Larsson

Vice stadsdirektör

RAPPORT

UPPDRAG:

**Fördjupa demokratin genom att öka
medborgarnas möjligheter till inflytande**

**Starkare inflytande för stadsdelsnämnderna i
stadsplaneringen**

Diarienummer 0993/12
Repronummer 202/12

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING.....	2
1. INLEDNING	2
1.1 Uppdraget från Kommunfullmäktige 2010-01-28:.....	4
1.2 Bakgrund.....	4
1.3 Bakgrund Göteborg.....	6
2. SYFTE.....	7
2.1 Genomförande.....	8
3. LIKVÄRDIGA MÖJLIGHETER.....	9
4. DEMOKRATI OCH MEDBORGERLIGT DELTAGANDE	9
4.1 Demokratiutredningens slutsatser.....	9
4.2 Om medborgerligt deltagande.....	10
4.3 Medborgar- och brukardialog.....	11
4.4 Behov av styrande principer.....	11
5. GÖTEBORGS PRINCIPER FÖR MEDBORGARDIALOG	12
5.1 Befolkningsansvar.....	13
5.2 Kommunikation.....	13
6. ORGANISATION OCH SAMORDNING	13
6.1 Inventering	13
6.2 Stöd och samordning.....	13
6.3 Organisation.....	14
6.4 Politisk styrning	15
7. E-DEMOKRATI.....	16
7.1 Definition av e-demokrati.....	16
7.2 E-demokrativerktyg.....	16
7.2.1 Kommunens webbplats	16
7.2.2 Elektronisk medborgarpanel.....	16
7.2.3 Chatt och diskussionsforum.....	16
7.2.3 Medborgarbudget	17
7.2.4 E-förslag.....	17
7.2.5 Omröstningar och rådslag, med mera.....	17
7.2.6 Sociala medier.....	17
7.2.7 Applikationer i mobila enheter	18
7.3 Varför e-demokrati?.....	18
7.4 Vilka verktyg rekommenderar utredningen?.....	18
7.5 Samordning eller lokala lösningar.....	18
8. STADSDELSNÄMNDERNAS STARKARE INFLYTANDE I STADSUTVECKLINGS- PROCESSEN 19	
8.1 Om uppdraget.....	20
8.2 Lokala kunskapsbaser i Göteborgs stadsdelar	21
8.2.1 Uppdraget.....	21
8.2.2 Innehåll.....	21
8.2.3 Kunskapsbasen	21
8.3 Säkerställa möjlighet till påverkan.....	22
Figur 3. Schema över stadsutvecklingsprocessen.....	22
8.3.1 Samverkan i stadsutvecklingsprocessen.....	22
8.3.2 Gemensam koordineringsgrupp.....	23
8.3.3 Uppdrag och stadsutvecklingsprojekt.....	23
8.3.4 Kontaktperson	23
8.4 Rådslag.....	23
8.4.1 Organisation av rådslaget	24
8.5 Utbildning	24
8.5.1 Gemensam utbildning.....	24
8.5.2 Gemensamt kunskapsuppbyggande	25
8.6 Organisation och ledning (bild se 6.3 figur2).....	25
9. UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	25
9.1 Checklista och handbok	26
9.2 Vilka resurser finns idag?.....	26
9.3 Forskning	26

SAMMANFATTNING

Denna rapport är ett svar på kommunfullmäktiges uppdrag till stadsledningskontoret om att lämna ett förslag på hur det demokratiska uppdraget kan fördjupas samt hur ett starkare inflytande för stadsdelsnämnderna i frågor rörande stadsplanering kan realiserars. I förslaget diskuteras hur Göteborgs Stad gemensamt och på stadsdelsnivå kan arbeta med medborgardialog och stadsutveckling. Utredningen ser ett behov av att formulera en gemensam 'kultur' för medborgardialogsfrågan och framhåller att kompetensen kring dialogfrågor i staden måste förstärkas.

Göteborgsprinciperna för medborgardialog

Utredningen konstaterar att göteborgarnas behov ska ses som vägledande för Göteborgs Stad och föreslår att staden från och med 2013-01-01 använder sig av sju principer för medborgardialog. Nedan återfinns en kortversion av principerna:

1. Göteborgs Stads värderingar är grunden för medborgardialogen
2. Dialog ska övervägas vid förslag som direkt och i betydande grad rör invånarna
3. När beslut är fattat om att ha dialog ska medborgarna minst bli hörda
4. Staden ska anstränga sig för att erbjuda goda möjligheter till deltagande
5. Barnens rätt att komma till tals ska särskilt beaktas
6. Medborgardialogens resultat ska alltid återkopplas
7. De förtroendevalda ansvarar för hur resultatet av dialogen påverkar beslutet.

Skapa likvärdiga möjligheter

Vid en dialog ska medborgarnas socioekonomiska förhållanden samt genusperspektiv analyseras så att medborgardialogen nyttjar metoder för att involvera så många som möjligt.

E-demokrati

Kommunens kommunikation och dialog i digitala kanaler ska utvecklas och en särskild satsning på områdena delaktighet och inflytande ska prioriteras. Göteborgs Stad ska använda sig av e-förslag och medborgarpaneler.

Om stadsutvecklingsprocessen

Stadsdelsnämnderna ska i relation till de berörda facknämnderna ges ett starkare inflytande. Varje stadsdel och de berörda fackförvaltning ska ha en kontaktperson för att underlätta kommunikationen.

Två koordineringsmöten om året arrangeras per stadsdel, ett för alla tio och ett per stadsdel, där stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, fastighetskontoret, park- och naturförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna träffas i syfte att uppdatera varandra. Ett särskilt rådslag ska genomföras två gånger per mandatperiod. Ansvarigt kommunalråd leder rådslaget.

Stadsledningskontoret

Kompetensen inom dialogområdet bör förstärkas. En inventering av tjänstepersoner som har kunskap inom området medborgardialog ska ske. Inventeringen ska ge svar på frågan om hur tjänstepersoner kan användas mellan organisationer.

Stadsledningskontoret ansvarar för att ta fram en handbok för medborgardialog och en checklista för arbetet med starkare inflytande i stadsutvecklingsprocessen.

Medborgardialogarbetet och stadsutvecklingsprocesser ska följas upp och utvärderas. Ett samarbete ska utvecklas vad gäller aktuell forskning inom området.

Organisation

Sammantaget menar utredningen att uppdragen vad gäller operativt stöd och kompetenshöjande insatser bör ges till två organisationer; Social resursnämnd och Konsument och medborgarservicenämnden.

- Genom att separera uppdragen å skapas goda förutsättningar att fokusera på varje del av uppdraget.
- Social resursförvaltning har idag ett uppdrag att via S2020 arbeta med den sociala dimensionen i stadsutvecklingsfrågor.
- Demokratifrågor och frågor om konsument- och medborgarservice bedöms ligga nära varandra.

Social resursförvaltning föreslås ges i uppdrag att ge operativt stöd och genomföra kompetenshöjande insatser inom stadsutvecklingsfrågan och Konsument- och medborgarserviceförvaltningen ansvarar för operativt stöd och genomförandet av kompetenshöjande insatser avseende demokratiuppdraget.

Upprättat förslag bedöms ligga i linje med det uppdrag som nämnderna givits genom respektive reglementen. Utredningen bedömer därför att upprättat förslag inte föranleder några förändringar av reglementen.

1. INLEDNING

1.1 Uppdraget från Kommunfullmäktige 2010-01-28:

”I det fortsatta arbetet med den nya stadsdelsnämndsorganisationen vill vi skapa förutsättningar för bra inflytande och god kontakt med medborgarna. Detta arbete jämte en översyn av hur ett fördjupat demokratiskt uppdrag kan se ut skall arbetas fram under 2010. Stadsdels- och andra berörda nämnder besitter en stor kompetens som skall tas tillvara i översynen. Stadskansliet ges i uppdrag att, med stöd av stadsdelsnämnderna/beredningsgrupper och andra berörda nämnder och bolag, utarbeta ett förslag till hur det demokratiska uppdraget kan fördjupas. Syftet är att stärka kontakten med och öka medborgarnas möjligheter till inflytande i den demokratiska processen.”

Kommunfullmäktige beslutade att:

”Stadskansliet ges i uppdrag att i samarbete med beredningsgrupperna utarbeta ett förslag till hur det demokratiska uppdraget kan fördjupas.”

“Stadskansliet får i uppdrag att i samverkan med berörda nämnder/beredningsgrupper och bolag arbeta fram förslag till hur stadsdelsnämnderna kan få ett starkare inflytande i frågor rörande stadsplanering såsom byggnation, trafik, park och natur. Ansvaret och besluten ligger kvar i respektive facknämnd”¹

Stadsdelsnämnderna har befolkningsansvaret och har i uppdrag att ha kontakt med medborgarna i respektive område. Denna kontakt skall fördjupas och det medborgerliga deltagandet öka med större möjligheter till inflytande i den demokratiska processen.

Hur staden utvecklas och byggs hör till de områden där det finns ett stort medborgerligt engagemang och vilja till ökat inflytande i. Stadsdelsnämnderna med befolkningsansvaret ska i relation till de berörda facknämnderna ges ett starkare inflytande i dessa frågor.

1.2 Bakgrund

Under de senaste decennierna har det skett förändringar vad gäller demokratins förutsättningar såväl ur ett globalt som ett nationellt perspektiv. Tre tydliga globala rörelser kommer att påverka nationella förhållanden på ett sätt som det idag bara är möjligt att göra antaganden om:

- Globaliseringen med en förskjutning av det ekonomiska maktcentrat öster och söder ut.
- Migrationen och mobiliteten med arbetskraft- och flyktingströmmar.
- Urbaniseringen där mer än hälften av jordens befolkning numera bor i alltmer segregerade städer.²

¹ Kommunfullmäktiges beslut, 2010-01-28, § 17, Dnr 0776/09.

² Hans Abrahamsson 2012, Diskussionsunderlag framtaget för Kommission för ett socialt hållbart Malmö.

I ett nationellt perspektiv kan det konstateras att Sverige idag inte ser ut som det gjorde för 100 år sedan när de flesta av dagens politiska partier bildades. De etablerade politiska partierna får allt färre medlemmar och har svårt att rekrytera nya grupper, samtidigt som nya partier kan bildas kring enstaka frågor och på kort tid få mandat och plats i folkvalda församlingar. Allt färre personer, ca 5 procent jämfört med 15 procent i mitten av 1980-talet, av befolkningen är medlemmar i politiska partier. Cirka 1 procent har politiska förtroendemannauppdrag.³ Förtroendemannuppdraget har blivit alltmer professionaliserat i ett samhälle med en ökande grad av komplexitet. Mätningar visar på ett minskat förtroende för politiker och politiska institutioner. Vid SOM-institutets mätning 2009 hade 39 procent av medborgarna stort eller ganska stort förtroende för politiker.⁴

Valdeltagandet har visat en minskande trend även om en viss ökning skett i det senaste valet. Stora skillnader finns i valdeltagande mellan olika delar av landet, regioner, kommuner och även inom de större städerna. Väljarna är rörligare än någonsin och sympatierna rör sig nu även mellan de politiska partierna på ett sätt som inte var fallet för tio år sedan.

Internationella undersökningar beskriver att svenskarna i en jämförelse med andra länder har utvecklat en i världsmåttstock mycket hög grad av sekularisering och individualism. Generellt värdesätts oberoende, individuella rättigheter och självförverkligande högre än exempelvis familj och nation.⁵

Utbildningsnivån är avsevärt högre än för 30 år sedan. Undersökningar visar att en majoritet av befolkningen vill delta i samhällsdebatten och är intresserade av politiska frågor, inte minst stadsutvecklingsfrågor.⁶ Medborgarna vill ofta företräda sig själva istället för att bli företrädare. Det lokala engagemanget ökar. Allt fler engagerar sig på andra arenor än tidigare och vill vara med och påverka.⁷

Framväxten av sociala medier skapar nya möjligheter till politisk mobilisering, i såväl mindre sakfrågor som större sammanhang, vilket kommer få en ökande betydelse i samhället framöver. Allt fler, inom framför allt politik och media, når numera dagligen och snabbt ut med sina åsikter via bloggar och Twitter.

Det demografiska dilemmat innebär att de 40-talister som går i pension ersätts på arbetsmarknaden av årskullar med betydligt färre individer. Samtidigt bedöms ett ökande antal äldre under de närmaste åren bli i behov av vård och omsorg. Utifrån det glapp som riskerar att uppstå mellan skatteutrymme och välfärdens krav kan en prioriteringsdiskussion bli nödvändig.

³ SCB 2010

⁴ SOM-institutet, Göteborgs universitet

⁵ World Value Survey är en stor internationell enkät som mäter värderingar i många länder, (data finns tillgängliga via www.worldvaluessurvey.org)

⁶ SOM institutet, Göteborgs universitet

⁷ SOM institutet, Göteborgs universitet

1.3 Bakgrund Göteborg

Undersökningar⁸ visar att det finns en brist på upplevt inflytande för medborgarna i Göteborg. Detta trots att försök gjorts och fortfarande görs för att öka medborgarnas möjlighet till inflytande och kontakt med förtroendevalda. Ett av de viktigare motiven för att genomföra stadsdelsreformen var enligt kommunfullmäktiges beslut⁹ att:

”Stadsdelsnämnderna skall stärka det demokratiska inflytandet över Göteborgs stads verksamheter. Göteborgarna får ökade möjligheter att delta i arbetet att utveckla och förbättra den kommunala verksamheten - både som förtroendevalda, som medborgare och som anställda i Göteborgs stad”

Samtidigt visar undersökningar att förtroendevalda fått djupare kunskaper om de lokala förutsättningarna och samtidigt kommit närmare de viktiga kärnverksamheterna just genom stadsdelsnämndsreformen. Därmed har förutsättningarna ökat för de politiska bedömningarna och prioriteringarna utifrån en lokal kompetens. Av budgeten för Göteborgs Stad 2013¹⁰ framgår följande:

"Invånarna ska ges ökad kunskap om sina rättigheter och stadens verksamheter ska bli mer lyhörda för medborgarnas rättigheter. [...] Det handlar också om att möjliggöra ökat deltagande i de politiska processerna, bland annat genom ökad medborgardialog. Göteborgarnas möjligheter till demokratiskt inflytande ska säkerställas. Vuxna, barn och unga har rätt att delta i beslutsfattande och planering av åtgärder som berör dem och deras rättigheter."

Uppdraget ska utveckla former för att stärka kontakten med och öka medborgarnas möjligheter till inflytande i den demokratiska processen. Medborgarbegreppet definieras¹¹ på samma sätt som i tjänsteutlåtandet om ”Medborgarservice” och utesluter därmed inte någon grupp som har ett behov av service eller inflytande inom kommunens ansvarsområden. Med begreppet inflytande menas möjligheten att påverka. Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan.

Medborgarnas inflytande i den demokratiska processen mellan valen ska ge avtryck och leda till en hållbar samhällsutveckling. Det handlar om att kommunen ska utvecklas tillsammans med medborgarna och ta tillvara kunskaper och erfarenheter och se medborgarna som en tillgång för att forma framtidens Göteborg.

⁸ Utvärdering av SDN reformen 1994

⁹ Kommunfullmäktiges beslut om SDN 1988:275 A

¹⁰ Förslag till budget 2013, s 15

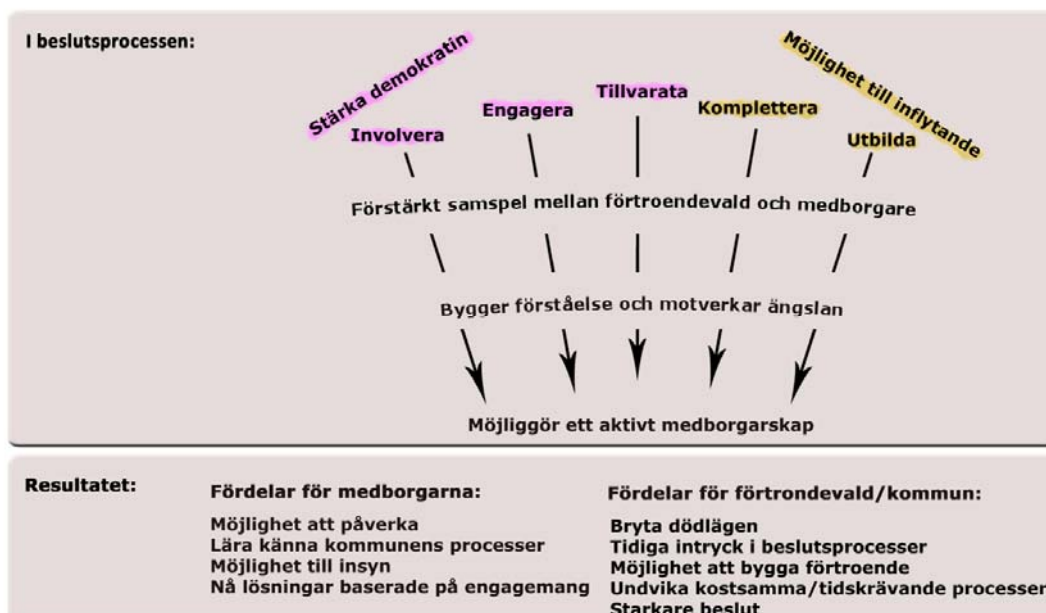
¹¹ “Med medborgare avses alla personer som har en aktiv relation med staden oavsett deras medborgarskap, till exempel boende och besökare. I begreppet inkluderas också de medborgare som är företagare eller medlemmar i t.ex. föreningar och ideella organisationer.” Program för utveckling av Göteborgs Stads medborgarservice sid 5

2. SYFTE

I reglementet för Göteborgs stadsdelsnämnder framhålls att medborgarnas delaktighet ska stärkas. Engagemang som verkar främjande och förebyggande för en lokalt positiv samhällsutveckling lyfts fram. Ansvar för att föra in den sociala dimensionen i arbetet för hållbar utveckling har tydliggjorts. Detta ska leda till ett mer demokratiskt och hållbart Göteborgssamhälle.¹²

Möjligheten för medborgare att kunna påverka och komma med förslag gällande kommunens verksamhet ersätter inte den representativa demokratin, men när stadens nämnder involverar, engagerar och tillvaratar medborgarnas idéer innebär detta att medborgarna kan bli delaktiga i beslutsprocessen. Det är de förtroendevaldas ansvar att ta ställning till om det finns förutsättningar till medborgerligt inflytande. Då detta sker kommer det vara en viktig faktor för att förstärka känsla av tillhörighet. Det handlar om att utöka medborgarnas möjligheter att vara delaktiga i den demokratiska processen, en förtroendefråga som i sig kan öka tilltron till det representativa systemet och bidra till att stärka förtroendevaldas roll som företrädare för medborgarna.

Medborgardialogen kan ses som ett komplement till den ordinarie dialog som sker med medborgarna. Om förtroendevalda i stadens nämnder har tillgång till ett bredare underlag i beslutsfattandet, där medborgarnas uppfattningar och synpunkter uttrycks kommer detta ge möjlighet att bättre möta göteborgarnas behov. När stadens nämnder gör det enklare för medborgarna att känna till bakgrunder till beslut ökar sannolikheten för att planerade insatser genomförs. Om staden möjliggör medborgerligt deltagande kan dialogen i sig bidra till en bättre förståelse för kommunens ansvar och bakgrunden till de beslut som fattas. Känslan av inflytande hjälper till att stärka de demokratiska värderingarna, främja folkhälsan och det sociala kapitalet.

Figur 1. Medborgardialogens förtjänster

¹² Reglemente för Göteborgs stadsdelsnämnder, § 4

2.1 Genomförande

Dåvarande Stadskansliet startade sommaren 2010 en utredning för att få ett helhetsgrepp och inhämta kunskap om hur det är möjligt att fördjupa den lokala demokratin. Mot bakgrund av Kommunfullmäktiges uppdrag påbörjades ett insamlande till en omvärldsbild genom att undersöka medborgar- och stadsplaneringsdialoger nationellt och internationellt. Utredningsuppdraget var till en början delat mellan två personer. Fokus för ena uppdraget inriktades mot hur stadsdelsnämnderna kunde nå ett starkare inflytande i stadsplaneringsprocessen, medan fokus på den senare delen av uppdraget har handlat om hur det är möjligt att fördjupa demokratin.

Kontakter har under utredningens gång tagits med ett antal interna och externa intressenter, aktörer för barns inflytande, Göteborgs universitet, Sveriges Kommuner och Landsting etc. Intervjuer med nyckelpersoner har genomförts för att analysera viktiga inslag och bilda en grund för hur det praktiska arbetet med utredningen skulle läggas upp. En inventering av vilka medborgardialoger som staden redan använt sig av har genomförts. Informationsmöten om det pågående arbetet med dialog och demokrati genomfördes tillsammans med Centrala Älvstaden gentemot nämnder och ledningsgrupper i stadens stadsdelar.

Goda exempel på kommuner som uppfattas som föregångare vad gäller medborgardialog har samlats in. Besök har gjorts i kranskommuner och samtal har förts med aktörer i närområdet. Utredningen har utöver detta genomfört studiebesök i Malmö och Århus i Danmark. Syftet har varit att ta reda på vad som fungerar och vad som skulle kunna utvecklas mer. Erfarenheter från exemplen har inspirerat till de förslag och åtgärder som utredningen presenterar i detta dokument.

Dialog har kontinuerligt förts med företrädare för samtliga partier på både lokal nivå och centralt för staden. Stadsdelsnämnder har besökts och kommunstyrelsen har fortlöpande informerats. Ett flertal träffar med förtroendevalda och deras organisationer har genomförts. Utgångspunkten för utredningen har varit att en löpande dialog med politiska företrädare om hur dialogen ska utvecklas är en viktig förutsättning för utredning.

Stadsdelarnas beredningsgrupper har varit med under arbetets gång. När beredningsgrupperna ersattes av stadsdelarnas presidier blev dessa en naturlig motpart för informationsutbyte. En kontinuerlig dialog har förts med förvaltnings- och bolagschefer. En styrgrupp på Stadsledningskontoret finns etablerad för detta.

Efter sommaren 2011 skapades en ny organisation för arbetet och en ny politisk styrgrupp tillsattes. Två arbetsgrupper, bestående av representanter från stadsdelarna och de de berörda fackförvaltningarna, bildas. En grupp för hur det är möjligt att fördjupa demokratin och en grupp för hur stadsdelarna kan få starkare inflytande vad gäller stadsutvecklingsprocessen.

3. LIKVÄRDIGA MÖJLIGHETER

Det framhålls i Göteborgs Stads reglemente att nämnderna, utifrån respekten för människors lika värde och rättigheter, har ett ansvar att stärka medborgarnas delaktighet och engagemang som verkar främjande och förebyggande för en lokalt positiv samhällsutveckling.

Utredningen framhåller att medborgare med exempelvis olika kön, ålder, etnicitet och utbildningsnivå inte alltid deltar i medborgardialoger på lika villkor. Olikheter i medborgarnas grundförutsättningar kräver ett ständigt utvecklingsarbete för att säkerställa jämställd och likvärdig service. Av budget för Göteborgs Stad 2013¹³ framgår:

"Jämställdhet är en mänsklig rättighet och kvinnors rättigheter ska respekteras. Göteborgs Stad ska bli en förebild i jämställdhet och jämställd verksamhetsutveckling. Detta bidrar till att kvinnor och män blir ekonomiskt jämställda samt ges samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det är även viktigt att öka deltagandet i de politiska processerna genom exempelvis en jämställdhetssäkrad medborgardialog."

Alla medborgare har inte lika möjligheter att göra sig hörda och framföra sina krav och synpunkter i det offentliga rummet. Kvinnor och män har olika behov och erfarenheter som behöver tas in i medborgardialoger och planeringsprocesser. Göteborg är en stad där andelen röstdeltagande i vissa valdistrikt är under 50 procent medan andra har ett röstdeltagande över 90 procent. Det finns en stor spännvidd i förmågan att delta i samhällsdebatten. För att öka det demokratiska deltagandet krävs det därför olika verktyg och förhållningssätt för att ge alla medborgare möjligheter att delta.

Utredningen framhåller att när beslut om att genomföra en medborgardialog fattas bör målgruppernas socioekonomiska förhållanden samt genusperspektiv analyseras så att dialogen använder sig av redskap och metoder i syfte att involvera så många som möjligt.

4. DEMOKRATI OCH MEDBORGERLIGT DELTAGANDE

Vad är utmärkande för en god kommunal demokrati? Det finns inga speciella regler i den kommunala lagstiftningen som ger Göteborgs Stad eller någon annan kommun ett särskilt ansvar för på vilket sätt medborgarnas inflytande ska säkras. Sedan 1990-talet har ett antal utredningar behandlat frågor som rör medborgarnas insyn och deltagande i den kommunala demokratin.¹⁴

4.1 Demokratiutredningens¹⁵ slutsatser

I en av utredningarna slogs det fast att den svenska demokratin behöver revideras. Utgångspunkten för Demokratiutredningen var medborgarnas möjligheter att göra sig gällande i samhällsutvecklingen:

¹³ Förslag till budget 2013, s 18

¹⁴ Förnyelse i kommuner och landsting (SOU 1996:169), På medborgarnas villkor (SOU 1996:162), Att vara med på riktigt – demokratiutveckling i kommuner och landsting (SOU 2001:48), En uthållig demokrati! - Politik för folkstyrelse på 2000-talet (SOU 2001:1).

¹⁵ Regeringen uppdrog 1997 till Demokratiutredningen att belysa de nya förutsättningar, problem och möjligheter som det svenska folkstyret mötte inför 2000-talet.

Demokratiutredningen framhöll tre viktiga värden¹⁶:

1. Deltagande - medborgarna är aktiva i samhället.
2. Inflytande - medborgarna har möjlighet att påverka, det finns former för att utöva inflytande.
3. Delaktighet - medborgarna ges inte bara inflytande, utan känner att de har inflytande.

För att värdena ska uppnås anfördes att tre utgångspunkter behöver vara uppfyllda:

1. Politisk jämlikhet, ingen medborgare ska vara mer värd än någon annan.
2. Öppenhet och insyn. Det ska vara öppet för alla och enkelt att få insyn.
3. Meningsfullt deltagande. Formerna för att uppnå deltagande, inflytande och delaktighet ska vara ändamålsenliga och ge möjlighet till inflytande.¹⁷

Kommunallagen förändrades år 2002 då det blev möjligt för de kommuner som så önskar att använda sig av medborgarförslag.¹⁸

4.2 Om medborgerligt deltagande

Att använda sig av olika metoder för medborgerligt deltagande är ingen ny företeelse. I mitten av 1980-talet beskrev amerikanska forskare att medborgarpaneler kan vara ett nytt tillvägagångssätt vad gäller medborgerligt deltagande.

”[...] the authors conclude that Citizens Panels have high potential for a variety of uses.¹⁹

Vid införandet av metoder för medborgerligt deltagande är det centralt med varsamhet när kommunen formar eller implementerar medborgardialogen. Brister i planeringen kan leda till försenade beslut, ökade konflikter, missnöjda deltagare och ökande misstroende bland medborgarna.²⁰

Begreppet medborgardialog är en ny term vilken egentligen beskriver en flora av skiftande sätt att konsultera och föra dialog med medborgarna.²¹ Vad gäller medborgarinflytande finns det utifrån genomförda nationella undersökningar²² inte några uppenbara samband mellan genomförda stadsdelsreformer och demokrati-aspekter. Den representativa demokratin kan sägas ha ökat, men medborgarnas upplevelse av ökat medborgarinflytande kan inte konstateras. I översynen av den samlade

¹⁶ SOU 2000:1, s 157

¹⁷ SOU 2000:1, s 37

¹⁸ Medborgarförslag innebär en rätt för den som är folkbokförd i en kommun eller i ett landsting att väcka ärenden i fullmäktige om frågor inom kommunens eller landstingets ansvarsområden. Förslagsrätten gäller också för barn och ungdomar liksom utländska medborgare utan lokal rösträtt.

¹⁹ Citizens Panels: A New Approach to Citizen Participation Ned Crosby, Janet M. Kelly and Paul Schaefer Public Administration Review Vol. 46, No. 2 (Mar. - Apr., 1986), s 170-178.

²⁰ Further Dissecting the Black Box of Citizen Participation: When Does Citizen Involvement Lead to Good Outcomes? Yang, Kaifeng, Pandey, Sanjay K.. Public Administration Review, Nov/Dec2011.

²¹ Uttrycket tycks ha varierat, sett till olika tider och länder. I Sverige har forskare beskrivit detsamma i termer av demokratiutvecklingsprojekt, demokratiexperiment, aktiveringens politik och demokratipolitik. Även om det finns en del skillnader mellan begreppen finns det gemensamma drag.

²² Lokala demokratiexperiment exempel och analyser (SOU 1998:155), Lokalt medborgarskap i Sverige, Marie-Pierre Richard, Arbetsrapport 26, CEFOS, Göteborgs universitet 2000.

stadsdelsnämndsorganisationen i Göteborg görs slutsatsen att det behövs ”ett fortsatt arbete med att utveckla formerna för medborgarinflytande”.²³

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) uppmuntrar Sveriges kommuner att arbeta med medborgerligt deltagande och menar att medborgardialog är att ge medborgarna ett verktyg för delaktighet och inflytande. SKL startade 2006 projekt medborgardialog och ser i erfarenheterna ett behov av att systematisera medborgardialogen. På Regeringskansliets webbplats under fliken Demokratipolitik framhålls att förstärkta möjligheter till insyn, inflytande och deltagande i den demokratiska processen är prioriterade områden inom demokratipolitiken.²⁴

4.3 Medborgar- och brukardialog

Medborgardialog är en del av den politiska styrningen där strukturerad dialog används som ett tydligt inslag inför beslut i kommunen. Det kan både röra beslut i nämnder, beredningar eller i kommunfullmäktige. Respektive nämnd, initierar dialog med medborgarna i ett särskilt ärende eller i en särskild fråga.

Brukardialog eller brukarinflytande avser kommunens specifika tjänster och service till sina invånare. Här handlar det om att följa upp kvaliteten och tillvarata brukarnas synpunkter på tjänsterna. Brukardialogen handlar inte om den politiska processen och sker främst mellan brukare och tjänstemän. Med hjälp av brukardialog kan tjänster och service förbättras och utvecklas.

Brukardialog och medborgardialog kompletterar, tillsammans med den partipolitiska dialogen, varandra. De politiska partierna har utöver ovannämnda dialoger sina egna arenor.

4.4 Behov av styrande principer

Utredningen ser behov av att strukturera arbetet med stadens medborgardialoger och konstaterar att det ur ett medborgerligt perspektiv är en gemensam angelägenhet att sträva efter att dialoger utförs på liknande sätt. En avsaknad av gemensamt perspektiv eller principer för det medborgerliga deltagandet gör att det finns en risk för att medborgarnas behov av dialoger inte blir tillgodosedda på ett tillfredsställande sätt.

Utredningen poängterar värdet av att säkerställa att de dialoger som genomförs inom staden gör detta utifrån ett gemensamt angreppssätt. Utredningen har genom sin kartläggning av genomförda medborgardialoger i staden sett ett behov av att arbeta mer likvärdigt och strukturerat. Utredningen föreslår därför att Göteborgs Stad från och med 2013-01-01 ska använda sju principer för dialogen inom staden.²⁵

²³ Forskningsläget vad gäller medborgardialogers funktion och förtjänst uppges vara svagt. I artikeln ”Kan medborgardialoger stärka den representativa demokratin?” framhålls att mycket av forskningen dominerats av fallstudier av enskilda projekt som påvisat både framgångrika och problemfyllda exempel, men inte lyckats klarlägga några tydliga generella tendenser.

²⁴ Regeringskansliet beskriver begreppet Medborgardialog på sin webbplats som: “Det är att medborgare ges möjlighet att möta andra för att föra dialog om olika frågor som rör samhällets utveckling. Utgångspunkten är att alla ska få föra fram sin åsikt och argumentera för sin syn på frågan och man behöver inte komma till konsensus”.

²⁵ Modellen bygger de principer som Århus kommun i Danmark arbetat fram och beskrivs i “Århus-model för borgerinddragelse, Juni 2004”. För ytterligare information hänvisas till: <http://www.aarhus.dk/da/politik/Politikker-og-planer/Oekonomi-personale-og-it/Aarhusmodellen-for-borgerinddragelse.aspx>

5. GÖTEBORGS PRINCIPER FÖR MEDBORGARDIALOG ²⁶

1. Till grund för medborgardialogen skall Göteborgs Stads värderingar ligga så som de uttrycks i beslutet till ny stadsdelsnämndsorganisation

”Nämnderna ska verka för att utifrån respekten för alla människors lika värde och rättigheter stärka medborgarnas delaktighet och engagemang som verkar främjande och förebyggande för en lokalt positiv samhällsutveckling. Detta skall på sikt bidra till ett mer demokratiskt och hållbart Göteborgssamhälle”.

2. Vid förslag som direkt och i betydande grad rör stadens/stadsdelens invånare ska alltid medborgardialog övervägas och ställning tas

Göteborgsprinciperna för delaktighet och dialog gäller för alla strategier, politikområden, planer och projekt. Vid större förändringar av kommunens verksamhet ska strävan vara att föra en dialog med medborgarna. Det är viktigt att övervägandet görs i tidigt skede. Omfånget och karaktären av medborgardialogen ska läggas fast för varje fråga. Även för de frågor där beslutet blir att inte genomföra en dialog ska en kommunikationsplan tas fram. Göteborgarna ska alltid ha möjligheten att lämna sina synpunkter.

3. Göteborgarna ska, som lägsta nivå, ha rätten att bli hörda i de fall när man fattat beslut om att ha dialog

Rätten att bli hörd gäller för alla strategier, politikområden, planer och projekt som har ett betydande intresse för medborgarna.

4. Göteborgarna ska i samband med en dialog ges goda möjligheter att kunna delta

Hänsyn ska tas till den aktuella målgruppen. Strävan ska vara att dialogen är utformad på så sätt att alla samhällets grupper ges likvärdiga möjligheter att delta. Uppsökande arbete för att nå prioriterade grupper ska särskilt övervägas. Dialogen ska annonseras brett. Det är viktigt att dialogen sker i ett tidigt och påverkbart stadium. Materialet ska vara tillgängligt och begripligt.

5. Barns rätt att komma till tals skall särskilt beaktas.

Verktyg som är anpassade för att fånga in barns perspektiv ska användas. Med barn avses personer upp till 18 år.

6. Resultatet från medborgardialogen ska återkopplas

Det är avgörande att det finns en kontinuerlig och bred återkoppling, av vad dialogen har fått fram och hur resultatet blev. Den lägsta nivån av återkoppling är att resultatet av dialogen återges till de som deltagit. En beskrivning av på vilket sätt dialogmedverkan har påverkat processen bör ingå i återkopplingen.

7. Förtroendevalda ansvarar för hur resultatet av dialogen påverkar beslutet

Ansvaret för att prioritera frågor och göra bedömningar utifrån ett helhetsperspektiv ligger på de förtroendevalda som fattar beslut i frågorna. Dialogens resultat ska ligga till grund för underlaget som presenteras inför beslut.

²⁶ Läsanvisning: Göteborgsprinciperna för medborgardialog utgör en helhet, hänger nära samman och bygger på varandra. För att förstå principerna är det därför viktigt att inte läsa dessa lösryckta ur sitt sammanhang.

5.1 Befolkningsansvar

När en medborgardialog övervägs av en fackförvaltning eller ett bolag ska den eller de stadsdelar som är berörda alltid kontaktas. Stadsdelsnämnderna har i enlighet med reglementet befolkningsansvaret för göteborgarna. "Nämndernas verksamhet syftar till att på den kommunala demokratins grund tillhandahålla göteborgarna de tjänster som lagstiftaren och fullmäktige bestämt. Genom nämnderna stärks det demokratiska inflytandet över stadens verksamheter. Stadsdelsnämnderna har det yttersta ansvaret för befolkningen i respektive stadsdel."²⁷

Dialogarbetet ska utgå från en så bred förankring och ett så stort kunskapsunderlag som möjligt. Den befolkningsansvariga nämnden har kunskap om vad som pågår i stadsdelen och kompetens som kan bidra till en bra och bred dialog. Det finns dessutom en effektivitetsaspekt genom att den eller de berörda stadsdelarna själva kan delta med relevanta frågor. Ansvaret för dialogen åvilar den tekniska- och stadsdelsförvaltning eller bolag som har initierat den.

5.2 Kommunikation

Information och kommunikation är en grundförutsättning för att Göteborgs Stad ska kunna utveckla och förstärka demokratin och för att göteborgarna ska kunna tillvarata sina demokratiska rättigheter. Av denna anledning har kommunikationen en extra viktig roll vid medborgardialog. Kommunen måste i alla aktiviteter som syftar till att skapa kommunikation utgå från mottagarnas situation, kunskaper och attityder. Inför medborgardialog behöver kommunikationen särskilt planeras för att nå de tilltänkta målgrupperna. Detta görs genom att ta fram en kommunikationsplan.

6. ORGANISATION OCH SAMORDNING

6.1 Inventering

Att stärka den lokala demokratin genom en fördjupad dialog med medborgarna är ett arbete som pågått under ett antal år. I den inventering som gjordes i den tidigare organisationen med 21 stadsdelsnämnder framkom att dialoger hade genomförts i olika utsträckning i stadsdelarna. Det kunde konstateras att det inte fanns en likvärdighet inom staden på detta område. Dialogerna var många gånger lika med möten med information och möjlighet till dialog.

6.2 Stöd och samordning

För att nå en bredare befolkning bör flera olika metoder användas. Dialogen bör också vara välplanerad med tydligt syfte och klara förutsättningar. En god återkoppling efter dialogen är fundamental.

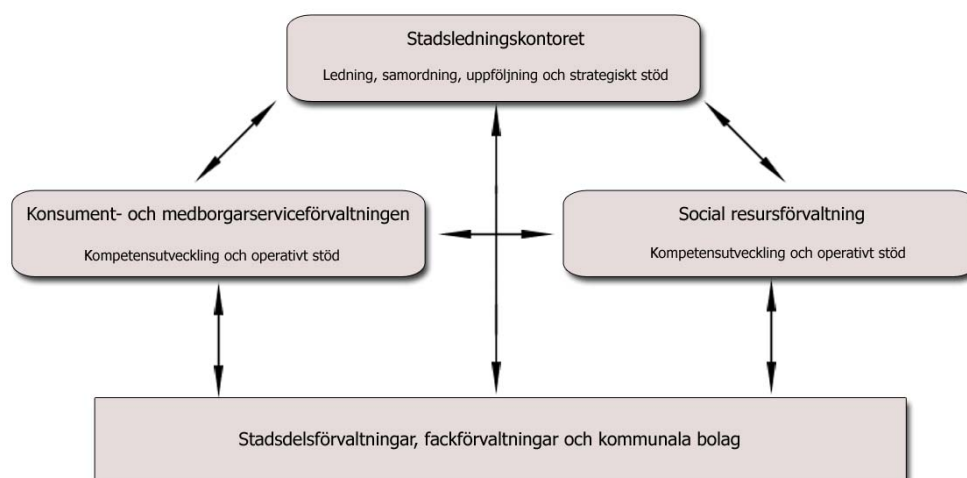
För att genomföra en fördjupning och utveckling på ett strukturerat sätt för hela staden krävs ett tydligt stöd- och samordningsarbete. Det måste finnas förutsättningar

²⁷ Reglemente för Göteborgs stadsdelsnämnder 2 §

för att få en likvärdighet i staden och för att tillsammans kunna arbeta för en hållbar utveckling. Den gemensamma strukturen bör genomföras parallellt med ett starkare inflytande i stadsutvecklingsprocessen för stadsdelsnämnderna.

För att genomföra uppdraget kommer stöd att behövas till stadens förvaltningar och verksamheter. Det är av vikt att det sker ett kunskapsuppbyggande i staden. För att säkerställa uppbyggande av kompetens i stadens förvaltningar och verksamheter bör ett nätverk på operativ nivå byggas upp. Det kommer även att behövas externa personer med kompetens som samtalsledare i dialoger.

6.3 Organisation

Figur 2. Organisation och samordning²⁸

Stadsledningskontoret föreslås förstärkas med kompetens för ledning, samordning, uppföljning och strategiskt stöd för utvecklingsområdena medborgardialog och starkare inflytande i stadsutvecklingsprocessen.

Stadsdelsförvaltningarna och fackförvaltningarna ska ha kompetens inom utvecklingsområdet medborgardialog och genomför arbetet med de praktiska dialogerna.

Stadsledningskontoret ska ansvara för att en bred kompetenshöjningsinsats genomförs. Det är av vikt att det sker en kompetenshöjning i stadens alla organisationer både för nämnder och styrelser samt tjänstemannaorganisationen. För att klara av uppdraget på ett bra sätt är det betydelsefullt att det finns personer med fördjupade kunskaper kring dessa frågor inom organisationerna. Dessa personer behöver också erbjudas en fördjupad kompetensutveckling. Stadsledningskontoret ansvarar för att detta sker i samverkan med de berörda organisationerna.

²⁸ Figuren gäller även för 8.6 “Organisation och ledning” för stadsutvecklingsprocessen.

Sammantaget menar utredningen att uppdragen vad gäller operativt stöd och kompetenshöjande insatser bör ges till två organisationer; Social resursnämnd och Konsument och medborgarservicenämnden.

- Genom att separera uppdragen ått skapas goda förutsättningar att fokusera på varje del av uppdraget. Om samma huvudman ansvarar för båda uppdragen finns en risk att fokus hamnar på ena uppdraget.
- Social resursförvaltning har idag ett uppdrag att via S2020 arbeta med den sociala dimensionen i stadsutvecklingsfrågor.
- Demokratifrågor och frågor om konsument- och medborgarservice bedöms ligga nära varandra.

Social resursförvaltning föreslås i enlighet med detta ges i uppdrag att ge operativt stöd och genomföra kompetenshöjande insatser inom stadsutvecklingsfrågan. Konsument- och medborgarserviceförvaltningen får i uppdrag att ge operativt stöd och genomföra kompetenshöjande insatser avseende demokratiuppdraget.

Utredningen har tagit hänsyn till att förslaget innebär att två organisationer kommer att vara i kontakt med berörda förvaltningar och framhåller ett behov av att utbildningsinsatserna samordnas.

När Göteborgsprinciperna har tagits och dialogerna genomförs kommer det tillföra staden kunskaper både om hur dialogerna fungerar och vilka verktyg och metoder som är lämpliga att använda. Uppföljningen av arbetet, insamlandet och spridandet av den gemensamma kunskapen ska stadsledningskontoret ansvara för. Det kommer även att samlas kunskap om hur Göteborgarna ser på en rad olika frågor av betydelse för staden. Ansvar för insamlande och strukturerande av kunskapen föreslås läggas på stadsledningskontoret.

Två utmaningar finns: dels att säkerställa likvärdigheten för boende i olika stadsdelar, dels säkerställa kommunikationen mellan stadsdelsnämnderna och facknämnderna eftersom stadsdelsnämnderna har befolkningsansvaret. De berörda fackförvaltningarna har ansvar för tekniska system och planläggning. Denna samordning och ledning av arbetet ligger på stadsledningskontoret.

Utredningen gör en bedömning att innehållet i förslaget ligger i linje med det uppdrag som nämnderna givits genom respektive reglementen och bedömer därför att upprättat förslag inte föranleder några förändringar av respektive reglementen.

6.4 Politisk styrning

Utredningen framhåller att det finns behov av central politisk styrning för medborgardialogfrågan. Ett flertal kommuner använder sig av särskilda demokratiberedningar.²⁹

Utredningen vill också peka på att det är en framgångsfaktor i sig och ett symboliskt värde att etablera en politisk funktion på kommunalrådsnivå, liknande den som under

²⁹ Malmö, Skellefteå, Vänersborg, Gislaved, Kungälv, Ale är bara några exempel på kommuner som inrättat demokratiberedningar.

ett par år har funnits i Malmö Stad och Upplands Väsby. Där har ett kommunalråd ett särskilt ansvar för dialogfrågan. Ytterst är frågor om politisk organisering en politisk bedömning, varför utredningen inte lämnar något eget förslag i frågan.

7. E-DEMOKRATI

7.1 Definition av e-demokrati

Med politikerstyrd e-demokrati menas att med IT-baserade forum för information och dialog förbättra kommunikationen mellan medborgare, politiker och myndigheter i syfte att vitalisera demokratin. Denna vida betydelse omfattar en mängd olika metoder för informationsspridning, kommunikation och deltagande i samhällets beslutsprocesser. E-demokrati kan förutom omröstningar via Internet också handla om att ge medborgarna möjligheter att delta och påverka redan när de politiska besluten förbereds. Politikerna och partierna har fortfarande ansvaret över de politiska besluten.

7.2 E-demokrati verktyg

Den digitala världen utvecklas i en snabb takt. Teknisk utveckling ger nya möjligheter att bedriva e-demokrati. I mitten på 2000-talet kom det sociala mediet Facebook. Det finns idag en helt ny värld av mötesplatser på nätet där mycket av dialogen om samhället sker. Det finns en rad olika verktyg som används idag, varav några redovisas nedan.

7.2.1 Kommunens webbplats

En förutsättning för att kunna påverka är tillgång till information. Information om hur medborgaren kan påverka den politiska processen bör finnas på kommunens webbplats. På webbplatsen kan handlingar och protokoll samt sändningar från kommunfullmäktiges sammanträden publiceras. Webbplatsen är ibland den första kanalen och kontakten med kommunen för många kommuninvånare.

7.2.2. Elektronisk medborgarpanel

Medborgarpanel (e-panel) är ett exempel på en metod för konsultation, där frågor eller enkäter snabbt besvaras av medborgarna utan större förkunskaper i ämnet. Medborgarpanel innebär enligt demokratikommitténs betänkande 2001:48 ”att en grupp kommuninvånare bjuds in till ett samråd för att tillsammans med politiker och experter diskutera den kommunala verksamheten”.³⁰

Den mest utbredda e-demokratilösningen bland landets kommuner och landsting är medborgarpanel (e-panel). Tanken är att det ska vara lätt att delta oberoende av tid och rum. En enkät till en medborgarpanel kan också skickas ut via sms.

7.2.3. Chatt och diskussionsforum

³⁰ Att vara med på riktigt - Demokratiutveckling i kommuner och landsting. SOU 2001:48

Det finns flera verktyg för elektronisk dialog. Chatt och diskussionsforum är kanaler som använts genom åren av kommuner och landsting för dialog med medborgarna. En frågestund kan exempelvis hållas under ett par timmar via en chatt. Mer oberoende av tid och rum är diskussionsforumet där en öppen diskussion kan föras i olika ämnen.

7.2.3 Medborgarbudget

En annan modell som fått uppmärksamhet är medborgarbudget. Kommuninvånare bjuds in att medverka i ekonomiska prioriteringar i kommunens verksamhet. Haninge kommun har som en av de första kommunerna i landet prövat medborgarbudget i utvecklingsarbetet kring en av kommunens parker. Medborgarbudget kan även användas för att involvera medborgaren i ett beslut och exempelvis direkt påverka fördelning och prioriteringar i en kommuns eller verksamhets budget.

7.2.4 E-förslag³¹

En annan e-demokratilösning är så kallade e-förslag som har sin grund i petitionssystemet, det vill säga att medborgarna kan lämna förslag till politikerna. Med ny teknik kan medborgarna lägga förslag på en webbplats och göra dessa tillgängliga för en bred allmänhet så att fler kan ansluta sig och visa sitt stöd genom att signera e-förslaget.

E-förslag är än så länge i sin linda i Sverige. Ett antal kommuner har prövat metoden. Till skillnad från traditionella medborgarförslag som sänds in skriftligt, finns potential att få in fler förslag via e-förslagssystemet. Publicering på Internet ger också möjlighet till debatt, spridning, stöd och diskussion i frågorna på ett enkelt sätt.

7.2.5 Omröstningar och rådslag, med mera

När medbestämmande eller medbeslutande efterfrågas i en beslutsprocess kan också det ske digitalt. Omröstningar och rådslag kan hållas via webben.

Sigtuna kommun är den kommun som har störst erfarenhet av rådslag under de senaste åren. Rådslagen har delvis hållits via Internet. 2008 genomfördes exempelvis rådslag dels om framtida äldrefrågor dels om ortsutveckling.

7.2.6 Sociala medier

Sociala medier har blivit en populär arena för politisk opinionsbildning och debatt. Allt fler och allt mer tid ägnas åt att besöka de sociala nätverken på Internet och även mer traditionella communities. Dubbelt så många som för två år sedan besöker idag sociala nätverk som en vardaglig aktivitet. Enligt undersökning Svenskarna och

³¹ Med e-förslag avser vi det som på andra håll även kallas för e-petitioner. SKL definierar det som "En e-petition är en idé, önskan om åtgärd eller förslag från en medborgare till kommunen eller landstinget. Förslaget läggs ut på hemsidan och andra medborgare kan där stödja förslaget genom att signera det." E-petitioner kommer från början från Storbritannien och länder anslutna till samväldet. I dessa har man haft en lång tradition av petitioner/förslag där medborgare samlar namnunderskrifter för ett förslag som sedan överlämnas till beslutfattare. (Faktablad nr 7, SKL 2009).

Internet 2011 så använder 35 procent av Internetanvändarna sociala medier dagligen.³²

Vid ett par tillfällen har verksamheter inom Göteborgs Stad använt sig av Facebook, för att marknadsföra en medborgardialog.

7.2.7 Applikationer i mobila enheter

Mobilt Internet växer med stort kraft enligt undersökningen Svenskarna och Internet 2011. Det betyder att allt fler har Internet på fickan, vilket ger förutsättningar till att satsa på applikationer för omröstning med mera via mobiltelefonen eller via surfplattor.

7.3 Varför e-demokrati?

Fördelarna med att använda e-demokrati som komplement i en medborgardialog är möjligheterna att nå fler. Det finns en rörelse i samhället där alltfler vill vara med och delta men på sina villkor. De elektroniska kanalerna ger en ökad tillgänglighet som är oberoende av tid och rum. Människor som har svårt att närvara vid fysiska möten kan på detta sätt vara med och påverka. E-demokrati är också ett snabbt, kostnadseffektivt och relativt enkelt medel för att möjliggöra delaktighet i en fråga.

7.4 Utredningen rekommenderar

Utredningen förordar att Göteborgs stad på e-demokrati området i första hand utvecklar:

- En särskild webbplats för delaktighet och inflytande (omröstningar, diskussionsforum) och en utveckling av goteborg.se för att stödja fördjupning av demokratin.
- En möjlighet för medborgarna att lämna förslag till politikerna via webben, så kallat e-förslag för hela staden. E-förslag har ofta egna namn som exempelvis Malmöinitiativet och ViVill i Uddevalla. Förslag på namn till Göteborgs e-förslag tas fram i den fortsatta processen.
- Det finns redan inskrivet i Göteborgs stads budget 2013³³ att medborgarpaneler ska användas i staden. Utredningen anser att det bör utvecklas paneler både lokalt och för hela staden.

Stadsledningskontoret får i uppdrag att genomföra detta så snart som möjligt och i samverkan med övrig e-utveckling. Regelverk behöver tas fram för de olika verktygen.

7.5 Samordning eller lokala lösningar

Det finns ett värde i att centralt samordna vissa verktyg medan andra verktyg och metoder behöver anpassas och användas lokalt ute i verksamheterna. E-förslag föreslås blir en gemensam lösning för staden. Medborgarpanel, omröstning eller diskussionsforum kan användas såväl för hela staden som i lokala satsningar.

³² Svenskarna och Internet 2011, Olle Findahl, .se

³³ ”Göteborgarnas möjligheter till demokratiskt inflytande ska säkerställas. Vuxna, barn och unga har rätt att delta i beslutsfattande och planering av åtgärder som berör dem och deras rättigheter. Brukarråd, anhörigråd och medborgarpaneler ska användas.” Göteborgs stads budget 2013 sid 15.

8. STADSDELSNÄMNDERNAS STARKARE INFLYTANDE I STADSUTVECKLINGSPROCESSEN

8.1 Om uppdraget

Som ovan framgår har Kommunfullmäktige i samband med förslaget till ny SDN-organisation beslutat att:

“Stadskansliet får i uppdrag att i samverkan med berörda nämnder/ beredningsgrupper och bolag arbeta fram förslag till hur stadsdelsnämnderna kan få ett starkare inflytande i frågor rörande stadsplanering såsom byggnation, trafik, park och natur. Ansvaret och besluten ligger kvar i respektive facknämnd”³⁴

I stadsdelarnas reglemente uttrycks följande:

“Nämndernas arbete skall bygga på en kompetens om lokala frågor med beaktande av ett hela staden perspektiv. Långsiktigt skall effekten av nämndernas arbete bidra till utvecklingen av ett hållbart samhälle. Den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet skall särskilt beaktas. Detta ställer krav på nämndernas förmåga till kommunikation med medborgarna och samverkan med andra organisationer, såväl inom som utom staden.”³⁵

Utredningen har identifierat fyra områden som behöver utvecklas för att i enlighet med uppdraget ge stadsdelarna ett starkare inflytande i stadsplaneringen:

1. **Ta fram en lokal kunskapsbas**

Stadsdelarna har kompetens om lokala frågor och har genom sina verksamheter och relation till befolkningen god kunskap om den sociala dimensionen. Utredningen ser ett behov av strukturerat och på liknande sätt samla in och organisera kunskapen för att på bästa sätt kunna använda dessa i relationen till övriga organisationer i stadsutvecklingsprocessen olika skeden.

2. **Säkerställ möjlighet till påverkan**

För att på allvar säkerställa samverkan och uppnå en god dialog mellan de berörda fack- och stadsdelsförvaltningarna behöver tydliga strukturer och kontaktytor på olika nivåer skapas. Utredningen ser att det är betydelsefullt att det finns ett gemensamt förhållningssätt och språk för denna dialog. Det är av vikt att samverkan sker tidigt i de olika processerna.

3. **Rådslag**

En återkommande dialog mellan de förtroendevalda i stadsdelarna och de berörda facknämnderna är viktig. Inte minst för att skapa en balans mellan stadens perspektiv och det lokala perspektivet. Utredningen framhåller att det behövs en struktur och ett tydligt syfte med en sådan dialog.

4. **Utbildning**

För att ge goda förutsättningar för en samverkan med syfte att ge stadsdelarna ett starkare inflytande i stadsutvecklingsprocessen behövs en gemensam förståelse om uppdrag och arbetsätt för de olika verksamheterna inom denna

³⁴ Kommunfullmäktiges beslut, 2010-01-28, § 17, Dnr 0776/09.

³⁵ Reglemente för Göteborgs stadsdelsnämnder 2 §

process. Utredningen ser i enlighet med detta ett behov av att göra en bred utbildningssatsning för de berörda fack- såväl som stadsdelsnämnder och förvaltningar.

Ovanstående fyra områden kommer att beskrivas mer omfattningsrikt under kapitel 8.2 - 8.5.

8.2 Lokala kunskapsbaser i Göteborgs stadsdelar

8.2.1 Uppdraget

Stadsdelsnämnderna har givits det yttersta ansvaret för befolkningen i respektive stadsdel. (se 8.1)

“Nämnderna ska medverka i samhällsplaneringen och tillsammans med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i staden. Nämndens medverkan ska bygga på nämndens sociala erfarenheter³⁶ och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen.”³⁷

Med utgångspunkt i reglementet för stadsdelsnämnderna har stadsdelsdirektörerna gett uppdraget till utvecklingsavdelningarna att ta fram metoder för att kunna systematisera och strukturera sociala erfarenheter och kunskap för att åstadkomma en socialt hållbar utveckling i stadsdelarna och i staden.

8.2.2 Innehåll

Utredningen menar att användandet och framtagandet av särskilda kunskapsbaser kan skapa möjligheter så att den fysiska miljön kan utformas ifrån systematiserade sociala erfarenheter. För att kunna skapa en samsyn över hela staden föreslås en gemensam struktur användas som är flexibel nog att anpassas efter olika behov.

Kunskapsbaserna ska utgå från de huvudbegrepp som framhålls i verktygen barnkonsekvensanalys och socialkonsekvensanalys för sociala aspekter i planeringsprocessen³⁸; Sammanhållen stad, samspel, vardagsliv, identitet samt hälsa och säkerhet.

Kunskapsbaserna ska användas för analys i verktygens olika geografiska nivåer och ska skildra nuvarande förhållanden, men kan även innehålla historisk bakgrund, pågående trender och prognoser för framtiden. De ska ge underlag för såväl områdesvisa som tematiska frågor och framtida behov. Utredningen menar att kunskapsbaserna kommer att synliggöra komplexa samband, eventuella motsättningar och skapa helhetsperspektiv.

8.2.3 Kunskapsbasen

³⁶ Med sociala erfarenheter menas kunskap om människors levnadsvillkor och vad som påverkar dem.

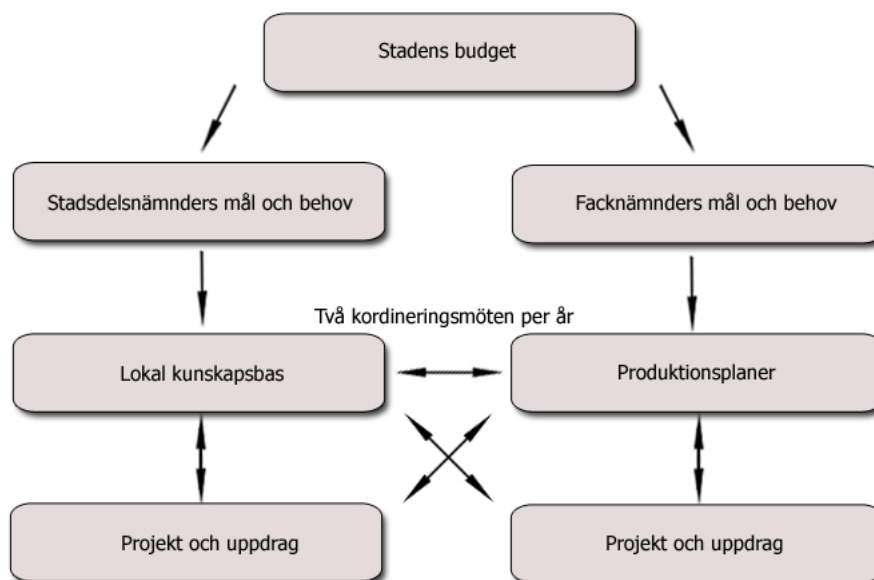
³⁷ Reglemente för Göteborgs stadsdelsnämnder, 4 §

³⁸ [SKA] Social konsekvensanalys - människor i fokus 1.0 och [BKA] Barnkonsekvensanalys - barn och unga i fokus 1.0. Skrifterna kan beställas från Stadsbyggnadskontoret.

De lokala kunskapsbaserna ska bygga på kunskaper, erfarenheter och behov hos de som bor, arbetar eller på annat sätt är knutna till stadsdelen. Med hjälp av kunskapsbaserna kommer stadsdelarna att få möjlighet att dra slutsatser om stadsdelens behov ur ett socio-rumsligt³⁹ perspektiv. Utifrån dessa slutsatser kan sedan prioriteringar, strategiska val och åtgärder genomföras i samverkan med andra kommunala förvaltningar och aktörer. Kunskapsbasernas slutsatser ska presenteras för politikerna i stadsdelsnämnderna, men på vilket sätt det sker bestäms av respektive stadsdelsnämnd.

Utredningen konstaterar att framtagandet av lokala kunskapsbaser kommer att kräva en kontinuerlig läroprocess. Det handlar inte om att ta fram färdiga slutprodukter. Hur den lokala kunskapsbasen tas fram föreslås vara upp till varje stadsdel. Kunskapsbaserna ska ses som stadsdelsförvaltningarnas arbetsmaterial.

8.3 Säkerställa möjlighet till påverkan

Figur 3. Schema över stadsutvecklingsprocessen

8.3.1 Samverkan i stadsutvecklingsprocessen

Utifrån befolkningsansvaret har varje stadsdelsförvaltning givits ett ansvar för de behov som finns i stadsdelen. För att utöka samverkan och uppnå en utökad dialog mellan de olika stadsdelsförvaltningarna och de berörda fackförvaltningarna⁴⁰ måste tydliga kontaktytor skapas med möjligheter till dialog i olika skeden i stadsutvecklingsprocessen.

³⁹ Med begreppet socio-rumsligt menas att det sociala och det rumsliga är nära relaterade till varandra. I relationen påverkar de och skapar varandras utveckling.

⁴⁰ Vad gäller samverkan i stadsutvecklingsprocessen avses med de berörda fackförvaltningar Fastighetskontoret, Park- och naturförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret.

De berörda fackförvaltningarna måste få kännedom om vilka behov som skulle kunna lösas genom fysisk planering. Utifrån befolkningsansvaret har stadsdelarna ett ansvar att förmedla kunskapen om behoven till de berörda fackförvaltningarna.

De berörda fackförvaltningarna har ett självständigt ansvar att ta fram produktionsplaner utifrån politiska mål och behov. De har också ett ansvar att kontinuerligt stämma av produktionsplanerna med stadsdelsförvaltningarna.

8.3.2 Gemensam koordineringsgrupp

På två koordineringsmöten om året föreslås stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, fastighetskontoret, park- och naturförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna träffas för att ge varandra information, stämma av lokala kunskapsbaser och produktionsplaner. På mötena vore det värdefullt att få med kommunal bostadsbolag, lokalförvaltning och lokalsekretariat med flera. Träffarna ska ske på ett sådant sätt att de ger ömsesidig nytta inför produktionsplanering, budgetarbete etc. Koordineringsmötena föreslås ske ett gemensamt för alla berörda och ett per stadsdelsförvaltning.

Tillsammans sorterar stadsdelsförvaltningarna och de berörda fackförvaltningarna inkomna önskemål i angelägenhetsordning. Tillsammans sorterar man också de krav och önskemål om utveckling som staden har på de olika stadsdelarna.

8.3.3 Uppdrag och stadsutvecklingsprojekt

De berörda fackförvaltningarna är ansvariga för att genomföra olika typer av stadsutvecklingsprojekt inom ramen för respektive förvaltnings ansvar. Det kan handla om fördjupade översiktsplaner, detaljplaner, ny- och ombyggnadsprojekt med mera. Stadsdelarna ska tidigt ges möjlighet att delta i relevanta projekt för att delge och vara delaktiga utifrån stadsdelarnas behov och medborgarnas intressen i projekten.

Stadsdelarna har projekt där del av lösningarna kan ligga inom de berörda fackförvaltningarnas kunskapsområde. Här skall de berörda fackförvaltningarna ges möjlighet att delge sin kompetens.

Samarbeten ska ske kontinuerligt - och när behov finns - och fristående från de ovan skisserade koordineringsmötena.

8.3.4 Kontaktperson

Såväl de berörda fackförvaltningar som stadsdelsförvaltningar ska utse kontaktpersoner för att underlätta kommunikationen. Minst en person per stadsdelsförvaltning ska ha en helhetsbild av vad som är på gång. Vid behov slussar kontaktpersonen frågor vidare till rätt person inom den egna förvaltningen."

8.4 Rådslag

För att utveckla dialogen mellan förtroendevalda i nämnder som är aktörer inom stadsutvecklingsområdet föreslår utredningen att återkommande rådslag införs. Rådslagen syftar bland annat till att stärka kontakten, kunskapen och förståelsen mellan politikerna i nämnderna. Andra viktiga syften är:

- Skapa balans mellan det lokala och hela staden perspektiv. En dialog om i relationen mellan stadens perspektiv i sin helhet och det lokala perspektivet kan ge en utvecklad och gemensam syn. Det är av vikt att frågorna får ett forum där de lokala och hela staden i stadsutvecklingsfrågor utvecklas och leder till en för helheten bättre utveckling.
- Rätt prioriteringar och att fattade beslut verkställs. En utvecklad dialog mellan förtroendevalda i nämnder och styrelser som ingår i stadsutvecklingsprocessen ger förutsättningar för prioriteringar där en hållbar samhällsutveckling är i fokus. Bättre fördelning av resurserna till utvecklingen av ett hållbart samhälle i de tre dimensioner.
- Kompetenshöjning inom de olika områden som de aktuella nämnderna och styrelserna representerar. Att bygga den hållbara staden är ett mycket komplext uppdrag och det behövs kunskap och kännedom om de olika hållbarhetsdimensionerna som ständigt behöver utvecklas och fyllas på. Kunskap är en förutsättning för en meningsfull dialog.

8.4.1 Organisation av rådslaget

Presidierna i nämnder och styrelser inom stadsutvecklingsområdet är de som ska ingå i Rådslaget. Stadsdelsnämnderna, byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, trafiknämnden och park- och naturnämndens presidium. För att få en frekvens som ger förutsättningar för en god dialog föreslås två gånger per mandatperiod, en i mandatperiodens början och en i mitten.

Ansvarigt kommunalråd för stadsutvecklingsprocessen föreslås leda rådslaget samt att ansvara för instyrning av vilka frågor som ska tas upp och framtagande av en agenda för mötet. Stadsledningskontoret finns som stöd till detta och expert stöd finns att tillgå från de ingående organisationerna.

8.5 Utbildning

8.5.1 Gemensam utbildning

För att ge samverkan goda förutsättningar behövs en gemensam kunskapsnivå om uppdrag och arbetssätt för de olika verksamheterna inom stadsutvecklingsprocessen. Det är betydelsefullt att göra en bred utbildningssatsning så att förståelse och kunskap finns i organisationerna. Bredden i utbildningen är av betydelse då kunskap och kompetens på området är av vikt för fler än de som har som sitt huvuduppdrag att arbeta med stadsplaneringsfrågor. I stadsdelsförvaltningarna är bland annat sektorscheferna viktiga personer för de strategiska överväganden vad det gäller kärnområdena i stadens service till medborgarna. För ett bra införande av ett starkare inflytande för stadsdelarna i stadsutvecklingsprocessen är kulturen i organisationerna lika viktig som strukturen för detta.

Social resursförvaltning har idag ett uppdrag att via S2020 att arbeta med den sociala dimensionen i stadsutvecklingsfrågor och genomför en rad utbildningssatsningar på området. Utredningen föreslår att Social resursförvaltning får i uppdrag att organisera

och genomföra den gemensamma utbildningen i samverkan med de ingående aktörerna.

8.5.2 Gemensamt kunskapsuppbyggande

Det är av vikt att kontinuerligt tillföra och lära nytt om hur den hållbara staden skapas och utvecklas. Stadens utveckling är beroende av en helhet där kunskaper tas till vara och utvecklas för att skapa en gemensam kunskap. Uppdraget att genomföra en kontinuerlig kunskapsuppbyggnad föreslås läggas på Social resursförvaltning i samverkan med övriga organisationer. Insatserna skall vända sig till både politiker och tjänstemän i de berörda organisationerna.

8.6 Organisation och ledning (bild se 6.3 figur2)

För att genomföra en fördjupning och utveckling på ett strukturerat sätt för hela staden krävs ett stöd- och samordningsarbete. Detta bör genomföras gemensamt med fördjupad demokrati genom medborgardialog.

För att säkerställa uppbyggande av kompetensen i stadens organisationer bör ett nätverk på operativ nivå byggas upp.

Utredningen föreslår att stadsledningskontet förstärks så att kompetens för ledning, samordning, uppföljning och strategiskt stöd, för utvecklingsområdena medborgardialog och starkare inflytande i stadsbyggnadsprocessen finns.

Stadsdelsförvaltningarna och de berörda fackförvaltningarna ska ha en god kompetens inom utvecklingsområdet starkare inflytande i stadsutvecklingen. Social resursförvaltning föreslås vara ett stöd till organisationerna inom utvecklingsområdet i detta arbete samt att de får i uppdrag att ansvara för att en bred och fördjupad kompetenshöjningsinsats genomförs.

9. UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Nämndernas arbete med medborgardialog och stadsutvecklingsprocesser, med utgångspunkt från intentionerna i föreliggande rapport, ska följas upp och utvärderas. Att arbeta med medborgardialog är en utmaning för hela staden. För att det ska vara möjligt att se vad i dialogen som lett till vilket resultat är det av stor vikt att dokumentation sker löpande och rapporteras med jämna mellanrum.

De dialoger som skett måste kontinuerligt följas upp så att praktiska erfarenheter kan ligga till grund för fortsatt förbättringsarbete. Detta bör göras löpande enligt en på förhand bestämd mall.⁴¹

⁴¹ Exempel på frågor som skulle vara föremål för besvarande är: Har nämnden övervägt dialog, i vilken fråga gjordes detta, med vilket resultat? Hur många medborgardialoger har genomförts? Har man arbetat i enlighet med göteborgsprinciperna för medborgardialog? Vem var målgruppen för dialogen? Vilka metoder och resurser har använts? Återkopplingen – hur har resultatet redovisats? Har medborgardialogen haft något inflytande på besluten? Finns överväganden om medborgardialog redovisade i nämndens protokoll/tjänsteskrivelser? Om nämnden inte funderat över att genomföra medborgardialoger – hur kommer det sig? Vilka frågeställningar kan vi ställa vad gäller stadsutvecklingskoordineringsmötena?

9.1 Checklista och handbok

Erfarenheterna från utvärderingarna av medborgardialogerna skulle kunna samlas exempelvis på stadens intranät för spridning i organisationen.

Som stöd för planering, genomförande och utvärdering av medborgardialog i stadens verksamheter föreslår utredningen att en handbok för medborgardialog tas fram samt att stadsledningskontoret får i uppdrag att tillse att handboken produceras. Handboken blir i sig självt en verktygslåda för dialogarbetet och även hur det kan följas upp.

Som stöd för processen att ge stadsdelarna ett starkare inflytande i stadsplaneringen och i det bredare begreppet som utredningen förespråkar stadsutvecklingen kommer en särskild checklista tas fram för arbetet. Stadsledningskontoret föreslås ges ett ansvar att checklistan tas fram. Materialet kan med fördel publiceras på stadens intranät så att så många som möjligt kan ta det av det.

9.2 Vilka resurser finns idag?

Vilka resurser för medborgerligt dialogarbete finns i staden idag? Vilken kompetens finns i stadens förvaltningar kring medborgardialog och särskilda tekniker för detta? Utredningen bedömer att en inventering av tjänstepersoner som har kunskap inom området medborgardialog måste ske. I inventeringen/utredningen bör också ingå på vilket sätt dessa personer kan användas mellan nämnderna.

9.3 Forskning

Utredningen poängterar till sist att det är angeläget att följa upp uppdragen kring fördjupad demokrati med hjälp av medborgardialog och starkare inflytande i stadsutvecklingsprocessen genom att knyta an till aktuell forskning på området. Det kan också handla om att utveckla samverkan med forskningsinstitutioner rörande demokratiutveckling.

Utredningen framhåller att det kan finnas behov av att låta en extern forskare följa utvecklingen. Genom att använda en sådan följeforskare kan användbara utvärderingar ske löpande under medborgardialogsarbetets gång. Utredningen tror att detta kan ge nyttiga, kontinuerliga kunskaper i fältet mellan forskning och praktik.

Klas Forsberg
Stadsledningskontoret